

Wiking guburyndan tapylan «Alla» ýazgylы ýüzük

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Wiking guburyndan tapylan "Alla" ýazgylы ýüzük WIKING GUBURYNDAN TAPYLAN «ALLA» ÝAZGYLY ÝÜZÜK

Şwesiýaly arheolog Yalmar Ştolpe (1841-1905) Şwesiýanyň taryhy we söwda ähmiyetli nokady bolan Birka şäherinde geçiren arheologiki barlaglarynyň birinde wiking mazarlarynyň birinden IX asyra degişli ýüzüne «Alla üçin» diýen ýazgy ýazylan ýüzük tapypdyr.

Ýüzkädäki ýazgynyň IX-X asyrlarda abbasy halyflarynyň döwründe giňden ýaýran ýazuw ýazma stili bolan kufi ýazuw görnüşinde ýazylandygy haýran galdyryar.

Wiking mazaryndan tapylan ýüzük wikingleriň ýaşan döwründe Skandinawiýa bilen yslam dünyäsiniň arasyndaky baglanychsygy ýuze çykardy. Adatça musulmanlar wikingler bilen gatnaşyk açmakdan saklanypdyrlar we bu baradaky taryhy maglumatlar az saklanyp galypdyr. Mysal üçin X asyrda ýaşan we abbasy halyfynyň ilçisi Ibn Fadlan gözü bilen gören wikingleri hakynda: «Allanyň ýaradan iñ hapsa jandarlary şular bolsa gerek. Olar hiç hili ýuwunmaýarlar, suwa düşmeýärler» diýip ýazgy galdyrypdyr.

VIII-X asyrlarda ulanylan arap elipbiýinde ýazylan ýazgy kümüş ýüzüğüň gaşyna oýulyp ýazylypdyr. Bu ýüzük häzire çenli Skandinawiýa yarym adasyndan tapylan we wikingleriň döwrüne degişli arapça ýazgylı ilkinji ýüzkidir.

Stokgolmyň Şwed taryhy muzeýiniň metbugat habarçysy Linda Wahlander eden çykyşynda 1942-nji ýıldan bări muzeýde sakanylýan we ýüzünde «Alla üçin» ýa-da «Enşalla» ýazgylы ýüzüğü 1872-1875-nji ýyllarda arheolog Yalmar Ştolpäniň Bíorkýo adasynda gazuw-agtaryş işlerini geçirip ýörkä tapandygyny aýtdy. Bu ýüzüğüň zenan jesedinden alynandygyny aýdýan Wahlander "Şol döwürlerde jaýlanylýan zenanlaryň

boýnunda gymmatly kalýe bolupdyr. Kalýelere hem kiçijik pyçajyk ýa-da ýüzükler dakylypdyr. Bu kümüş ýüzügem aýalyň kalýesinde dakylgy dur eken» diýdi.

Birkada geçirilen gazuw-agtaryş işlerinde IX asyra degişli bir mazardan yüzük, geýim-gejim galyndylary, gulyakalar we dürli shaý-sepler taplylypdy. Alymlar tutuşlaýyn ýok bolup gitmegine az wagt galandygyna garamazdan shaý-sepleri we geýim-gejimleri ýörite ekspertizadan geçirip, ystyhanyň 850-nji ýyl töwerekleri aradan çykan bir zenana degişlidigini anyklady.

Stokgolm uniwersitetiniň biofiziǵı Sebastýan Wärmländer: "Biz Skandinawiýadan tapylan arap stilinde ýazgy ýazylan yüzüklere öñem gabat gelipdik, emma olaryň hicisiniň yüzünde ýazgy ýokdy" diýdi. Yüzükdäki arapça ýazgynyň näme diýip ýazylandygy elektron mikroskop bilen geçirilen barlaglaryň netijesinde dessine anyklandy. Ýokary hili kümüş garylyp ýasalan yüzügiň düzümindäki kümüsiň derejesi 94,5 %. Yüzügiň gaşynda sünnälenip oturduyan goňrumtyl goýy gök reňkli ametist daşyny seljermeden geçiriren alymlar daşyň ilki görlüsi ýaly reňkde däl-de, çüýse reňklidigini anykladylar. Yüzügiň kümüş kysmynda hiç hili kebşir yzy gabat gelmese-de, käbir ýerlerinde yz bardygy mese-mälim bildiryär. Hünärmenleriň çaklamasyna görä bu täsin yüzük wiking zenanynyň eline düşmänkä haýsydyr bir arap zergäri tarapyndan sünnälenip ýasalypdyr we gymmatbahaly haryt hökmünde Skandinawiýa gelip düşüpdir.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy. Geň-taňsy wakalar